

Dominika Karaś*

Instytut Psychologii
Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego
w Warszawie

Jan Ciecuch

Instytut Psychologii
Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego
w Warszawie

DOMENOWE PODEJŚCIE DO KSZTAŁTOWANIA TOŻSAMOŚCI. WERYFIKACJA TRÓJWYMIAROWEGO MODELU W RÓŻNYCH SFERACH ŻYCIA W GRUPIE MŁODYCH DOROSŁYCH¹

Celem prezentowanych badań były: 1) weryfikacja trójwymiarowego modelu kształtowania tożsamości zaproponowanego przez Crocetti, Rubini i Meeusa (2008) w ośmiu sferach życia (zwanymi również domenami) w grupie młodych dorosłych, 2) próba odpowiedzi na pytanie, czy i jakie czynniki wyższego rzędu są formowane przez poszczególne wymiary kształtowania tożsamości w poszczególnych sferach. W badaniach wzięło udział 835 osób (o różnym wykształceniu i statusie zawodowym) w wieku od 18 do 27 lat ($M = 21,81$; 80% kobiet), u których za pomocą kwestionariusza W-MICS (*Warsaw Management of Identity Commitment Scale*) zbadano trzy procesy tożsamościowe (poszukiwanie głębokie, zaangażowanie oraz rewizję zaangażowania) w ośmiu sferach życia: cechy charakteru, doświadczenia z przeszłości, relacje rodzinne, znajomi i przyjaciele, światopogląd, zainteresowania i pasje, cele i plany na przyszłość oraz praca. Okazało się, że (1) model trzech wymiarów kształtowania tożsamości został potwierdzony we wszystkich badanych sferach; (2) wymiary kształtowania tożsamości w badanych sferach formują metawymiary wyższego rzędu.

Słowa kluczowe: sfery tożsamości, domeny tożsamości, poszukiwanie głębokie, zaangażowanie, rewizja zaangażowania, stająca się dorosłość

WPROWADZENIE

Od lat pięćdziesiątych XX wieku, kiedy to Erik H. Erikson (1950) w swej teorii rozwoju psychospołecznego potraktował kryzys tożsamości jako jedno z głównych zadań rozwojowych, zarówno w polskich, jak i międzynarodowych czasopismach rośnie liczba raportów z badań nad

formowaniem się tożsamości. W elektronicznych zasobach EBSCO możemy znaleźć około 27 tys. publikacji bezpośrednio dotyczących tożsamości (stan na 26 marca 2015 r.). Wśród badań z nurtu psychologii rozwojowej, dominuje koncentracja na okresie dorastania (por. Crocetti, Rubini, Meeus, 2008; Crocetti, Rubini, Luyckx, Meeus, 2008; Luyckx, Goossens, Soenens, Beyers, 2006;

* Kontakt e-mail: dominika.karas@gmail.com

¹ Praca naukowa finansowana w ramach realizacji projektu Preludium Narodowego Centrum Nauki (nr projektu: 2012/07/N/HS6/2015) pt.: Rola kształtowania poczucia tożsamości dla osiągnięcia dobrostanu eudajmonistycznego w okresie wczesnej dorosłości (kierownik projektu: Dominika Karaś).

Marat, Rostowski, 2001; Rydz, 1997), gdyż właśnie ten okres Erikson wskazał jako kluczowy dla rozwoju tożsamości. Coraz częściej jednak zaczyna się zwracać uwagę na to, że formowanie tożsamości nie zamyka się jedynie w adolescencji (Cramer, 2004; Stephen, Fraser, Marcia, 1992; Tesch, Whitbourne, 1982; Whitbourne, 1986). Warto pamiętać, że już sam Erikson (1968) podkreślił, że proces ten może trwać przez całe życie, choć oczywiście czas dorastania jest okresem krytycznym. Dlatego też badania prezentowane w niniejszym artykule wychodzą poza tradycyjnie rozpatrywany czas dorastania i podejmują zagadnienie kształtowania tożsamości przez młodych dorosłych.

W literaturze ostatnich lat podkreśla się, że w badaniach nad tożsamością powinno się wziąć pod uwagę różne sfery życia człowieka (Goossens, 2001), gdyż osiągnięcie trwałego poczucia tożsamości w jednej sferze nie musi oznaczać tego samego w innej (Marcia, 1966). Badania prezentowane poniżej realizują ten postulat i są utrzymane w nurcie domenowego podejścia do kształtowania tożsamości, a głównym ich celem jest weryfikacja trójwymiarowego modelu kształtowania tożsamości w różnych sferach (domenach) życia oraz próba integracji procesów tożsamościowych dotyczących różnych sfer w jednym wspólnym modelu kształtowania tożsamości.

WSPÓŁCZESNE KONCEPCJE FORMOWANIA SIĘ TOŻSAMOŚCI

Większość współczesnych ujęć teoretycznych tożsamości w obszarze psychologii rozwoju wywodzi się ze wspomnianej wyżej teorii rozwoju psychospołecznego Eriksona (1950, 1968). Zdaniem Eriksona, człowiek w trakcie swego rozwoju, musi przezwyciężyć szereg konfliktów/kryzysów pojawiających się na różnych etapach życia i tylko pozytywne przezwyciężenie każdego konfliktu pozwala na dalszy zdrowy rozwój. Osiągnięcie trwałego poczucia tożsamości przypada na okres dorastania (piąte z ośmiu stadiów

wyróżnionych przez Eriksona; 1950, 1968), kiedy to młody człowiek zaczyna doświadczać nowych i trudnych oczekiwań ze strony świata zewnętrznego, zaczyna stawiać przed sobą pytania o to, kim jest, a także musi dokonać wyborów między ważnymi dla niego drogami i planami życiowymi.

Z koncepcji Eriksona wyrasta model Marcii (1966, 1980), a operacjonalizacje dokonane w jego ramach, w mniej lub bardziej zmodyfikowanej postaci, są obecne w przeważającej części współczesnych badań nad tożsamością w ramach psychologii rozwojowej. Marcia zdefiniował tożsamość jako indywidualną strukturę psychiczną, integrującą potrzeby człowieka, jego motyw, zdolności, przekonania oraz całą historię jego życia. Podkreślił również, że ta struktura jest efektem decyzji i wyborów podejmowanych w różnych sferach życia (kluczową rolę pełnią jego zdaniem sfera światopoglądowa i zawodowa), a osiągnięcie stabilnej tożsamości w jednej sferze niekoniecznie oznacza to samo w innym obszarze. Marcia opisał również formowanie się tożsamości przy pomocy dwóch procesów: *poszukiwania* w zakresie różnych możliwości i zasobów dostępnych w otoczeniu i w samej jednostce oraz *zaangażowania*, czyli podjęcia decyzji ważnych dla tożsamości.

Badania prezentowane w niniejszym artykule oparte są na koncepcji Meeusa (1996), która stanowi rozwinięcie i modyfikację modelu Marcii. Meeus i współpracownicy (Meeus, 1996, Crocetti i in. 2008a, 2008b) zauważyli, że po podjęciu zaangażowania nadal istnieje możliwość poszukiwania w obszarze, którego dotyczył bieżący wybór. Dlatego też zamiast dwóch, zaproponowali trzy procesy (*processes*), nazywane również wymiarami (*dimensions*) tożsamości: zaangażowanie (*commitment*), poszukiwanie głębokie (*in-depth exploration*) oraz rewizję zaangażowania (*reconsideration of commitment*). Zaangażowanie Meeus i współpracownicy (2008a, 2008b) definiują – podobnie jak Marcia – jako decyzję, wybór podjęty w obszarze ważnym dla tożsamości, a zarazem jako stopień, w jakim jednostka identyfikuje się z tym wyborem. Poszukiwanie głębokie w ich koncepcji

dotyczy radzenia sobie z podjętymi wyborami i zaangażowaniami poprzez poszukiwanie nowych informacji i pogłębianie wiedzy na temat przedmiotu wyborów i zaangażowania. Rewizję zaangażowania z kolei określają jako proces związany z podejmowaniem wysiłku na rzecz zmiany danego zaangażowania/wyboru, kiedy przestaje być ono satysfakcjonujące.

W badaniach nad wzajemnymi relacjami powyższych trzech procesów, zaangażowanie okazało się pozytywnie skorelowane z poszukiwaniem głębokim (Crocetti i in., 2008a), co oznacza, że osoby, które posiadają silne zaangażowania, zwykle jednocześnie poszukują również informacji na temat przedmiotu owych zaangażowań. Poszukiwanie głębokie okazało się wykazywać różny kierunek związków z pozostałymi procesami w zależności od wieku: badania potwierdziły jego dodatnie skorelowanie z rewizją zaangażowania w okresie adolescencji (Crocetti i in., 2008a), natomiast ujemne w grupie młodych dorosłych (Karaś, Ciecuch, Negru, Crocetti, 2015).

TOŻSAMOŚĆ W OKRESIE STAJĄCEJ SIĘ DOROSŁOŚCI

Większość współczesnych badań nad tożsamością rozpatruje okres adolescencji jako kluczowy dla tożsamości, mimo że – jak wspomniano wcześniej – według Eriksona (1968) formowanie tożsamości ani się wtedy nie zaczyna, ani nie kończy. Dlatego też badania prezentowane w niniejszym artykule koncentrują się nie na czasie dorastania, ale na późniejszym okresie, któremu badacze zaczynają obecnie poświęcać coraz więcej uwagi, a mianowicie na czasie stającej się dorosłości (Arnett, 2000; Schwartz i in. 2005; Zagórska i in. 2012), który następuje po okresie dorastania.

Arnett (1994, 1998, 2000) zauważył, że w ciągu ostatnich dziesięcioleci w społeczeństwach uprzemysłowionych mamy do czynienia z wydłużaniem się procesu wchodzenia w dorosłość. To wydłużenie przejawia się m.in. późniejszym zakończeniem okresu edukacji, póź-

niejszym wchodzeniem w związki małżeńskie, odkładaniem decyzji o posiadaniu dzieci, itp. (Schwartz i in., 2005). Dlatego też Arnett (2000) proponuje termin *stająca się dorosłość* (*emerging adulthood*; polskie określenie za: Zagórska i in. 2012) na określenie okresu w życiu młodego człowieka, kiedy czuje się on niejako pomiędzy dorastaniem a dorosłością. Przyjmuje się, że jest to okres, przypadający na czas pomiędzy sześcioletnim latem nastoletnim, aż po dwudzieste lata życia (Arnett, 2000). Jest to również czas, kiedy podejmowane są ważne życiowe decyzje, na przykład dotyczące rozwoju zawodowego, związków z bliskimi ludźmi, a także światopoglądu. Jest to okres, kiedy młodzi ludzie muszą podjąć decyzję co do roli, którą chcieliby pełnić w społeczeństwie (Arnett, 2004), a także odpowiedzieć sobie na pytanie, kim są, czyli podjąć decyzje kluczowe dla procesu formowania się tożsamości (Schwartz i in., 2005). Osoby wchodzące w dorosłość angażują się w inne niż dotychczas sfery życia, w których podejmują decyzje kluczowe dla całej swojej późniejszej przyszłości. Dlatego też zbadanie tożsamości w tych sferach wydaje się niezwykle istotne dla zrozumienia zagadnienia formowania się tożsamości młodych ludzi.

Zdaniem Schwartz i in. (2005), młodzi ludzie nie zawsze wychodzą z okresu dorastania z ustabilizowanym poczuciem tożsamości, ponieważ mogą je cały czas rozwijać w okresie stającej się dorosłości. I choć pytanie o to, czy okres wyróżniony przez Arnetta można traktować jako nowe stadium rozwojowe pozostaje otwarte (por. Zagórska i in., 2012), to jednak z całą pewnością jest to czas niezwykle istotny dla formowania się tożsamości.

DOMENY TOŻSAMOŚCI

Marcia (1966) w swoim modelu kształtowania się tożsamości podkreślał, że człowiek poszukuje odpowiedzi na pytanie, kim jest w różnych sferach życia, a odpowiedź na to pytanie w jednej sferze nie musi implikować takiej odpowiedzi w innej

dziedzinie życia. Rozwijając ten pogląd, Goossens (2001) sformułował tezę, że mogą występować różnice we wzajemnych relacjach procesów tożsamościowych w różnych sferach (nazywanych też obszarami lub domenami ze względu na angielskie określenie *domains*) życia, a także w ich relacjach z innymi zmiennymi². Jest to tak zwane podejście domenowe, zwane też podejściem skoncentrowanym na sferach tożsamości (*domain-focused approach*; Goossens, 2001), które, choć ostatnio jest postulowane, to jednak badań w tym nurcie ciągle jest dość mało. McLean, Syed, Yoder i Greenhoot (2014) podkreślają, że często w badaniach nad tożsamościowymi procesami zapomina się o treści tożsamości (*content of identity*), która związana jest z różnymi obszarami życia, np. edukacją, aktywnością zawodową, czy sferą przekonań światopoglądowych. McLean i in. (2014) zauważają również, że w różnych obszarach u tej samej osoby procesy tożsamościowe mogą mieć różne nasilenie.

Jako kluczowe obszary dla kształtowania się tożsamości Marcia (1966) wyróżnił obszar światopoglądowy i zawodowy i właśnie te obszary są do dziś najczęściej badane, gdy mowa o rozwoju tożsamości (por. obszar ideologiczny: Crocetti, Fermani, Pojaghi, Meeus, 2011; Crocetti i in., 2008a, 2008b; Klimstra i in., 2011, 2012; Kunnen, Sappa, van Geert, Bonica, 2008; Orgocka, Jovanovic, 2006; obszar zawodowy: Eryigit, Kerpelman, 2011; Orgocka, Jovanovic, 2006).

Model tożsamości zaproponowany przez Crocetti i in. (2008a, 2008b) umożliwia badanie procesów tożsamościowych w różnych sferach, niemniej jednak dotychczasowa praktyka badawcza polegała na tym, że najczęściej badano procesy w sferze edukacyjnej i zawodowej, tak jak postulował Marcia. Czasem również badano sferę relacji z przyjacielem i partnerem, które zostały zaproponowane przez twórców prezentowanego modelu i narzędzia (Crocetti i in., 2008a, 2008b).

Inne podejście do identyfikacji i badania sfer, w których formuje się tożsamość zostało zaproponowane przez Karaś (2015), która uznała, że obecnie – kiedy droga do dorosłości nieustannie się wydłuża – podjęcie studiów czy pierwsze doświadczenia zawodowe, zwykle badane w nurcie tradycyjnych badań nad rozwojem tożsamości, nie muszą prowadzić do osiągnięcia stabilnego poczucia tożsamości. Badania Karaś (2015) zostały przeprowadzone w nurcie podejścia jakościowego, a uczestnicy mieli za zadanie wskazać obszary życia istotne dla odpowiedzi na pytanie «Kim jesteś?». Zebrane odpowiedzi zostały następnie (dzięki pomocy sędziów kompetentnych) zaklasyfikowane do następujących kategorii: *cechy charakteru* (charakterystyki osobowościowe uznane przez badanych za kluczowe dla odpowiedzi na tożsamościowe pytanie), *doświadczenia z przeszłości* (które mają znaczenie dla tożsamości jednostki), *relacje rodzinne, relacje ze znajomymi i przyjaciółmi* (najważniejsze relacje i bliskie związki z rodziną pochodzenia i obecną rodziną, a także z innymi osobami z otoczenia jednostki ważne dla odpowiedzi na pytanie „Kim jestem?”), *światopogląd* (zestaw najważniejszych życiowych przekonań jednostki), *zainteresowania i pasje* (zestaw najważniejszych zainteresowań/hobby), *cele i plany na przyszłość* (sfera odnosząca się do powziętych przez człowieka planów i postawionych celów), *praca* (sfera bieżącej aktywności zawodowej).

PROGRAM BADAŃ WŁASNYCH

Badania Karaś (2015), podobnie jak koncepcja Crocetti i in. (2008a, 2008b), mieszczą się w nurcie domenowego podejścia do kształtowania tożsamości. Crocetti i in. jednak zaproponowali trójwymiarowy model procesów tożsamości, mniej uwagi poświęcając domenom, dopuszczając

² Domena stanowi, zgodnie z definicją Słownika Języka Polskiego PWN (<http://sjp.pwn.pl/>), „zakres zainteresowań jakiejś osoby” lub też „obszar czyjejś głębszej wiedzy, zainteresowań, dziedzinę działalności” (<http://sjp.pl/>), dlatego też w niniejszym artykule słowa domena, obszar, czy sfera w odniesieniu do tożsamości będą traktowane jako synonimy.

jąc jedynie możliwość badania różnych sfer tożsamości. Z kolei Karaś (2015) zidentyfikowała w badaniach jakościowych domeny, rzeczywiście obecne w definiowaniu siebie przez młodych dorosłych. Pojawia się zatem pytanie, czy trójwymiarowy model Crocetti i in. (2008a, 2008b) opisuje procesy tożsamościowe w zidentyfikowanych przez Karaś (2015) domenach. Odpowiedzi na to pytanie poświęcone są prezentowane poniżej badania.

Hipotezy

Niniejsze badania mają na celu próbę weryfikacji trójwymiarowego modelu procesów tożsamości stworzonego przez Crocetti i in. (2008a, 2008b) w różnych sferach życia, wyłonionych uprzednio w badaniach jakościowych (Karaś, 2015). Dlatego też postawiono następującą hipotezę:

H₁. Kształtowanie tożsamości w każdym z obszarów zidentyfikowanych przez Karaś (2015) może być opisane trójwymiarowym modelem obejmującym zaangażowanie, poszukiwanie głębokie oraz rewizję zaangażowania, zaproponowanym przez Crocetti i in. (2008a, 2008b).

Podjęta zostanie także próba odpowiedzi na pytanie, czy trójwymiarowe modele opisujące kształtowanie tożsamości w poszczególnych sferach są względem siebie niezależne, czy też raczej tworzą jeden spójny model, w którym czynnikami wyższego rzędu są wymiary kształtowania tożsamości lub sfery, w których tożsamość jest kształtowana. W tym celu przetestowano trzy modele. Pierwszy model obejmował 24 zmienne latentne (po trzy wymiary w każdej z ośmiu domen). Zmienne latentne były skorelowane, ale nie tworzyły żadnych czynników wyższego rzędu, zatem był to model, w którym zarówno sfery, jak i wymiary kształtowania tożsamości w tych sferach były względnie niezależne. W pozostałych dwóch modelach owe 24 zmienne latentne budowały czynniki wyższego rzędu. Czynniki latentne wyższego rzędu mogą stanowić albo procesy tożsamościowe (trzy) albo domeny kształtowania tożsamości (osiem). Procesy tożsamościowe jako czynniki wyższego rzędu były testowane w dru-

gim modelu, w którym ogólne poszukiwanie przejawiało się w poszukiwaniu w poszczególnych sferach, podobnie jak ogólne zaangażowanie przejawiało się w zaangażowaniu w poszczególnych sferach, a ogólna rewizja zaangażowania – w rewizji zaangażowania w poszczególnych sferach. Domeny jako czynniki wyższego rzędu były testowane w trzecim modelu, w którym każda ze sfer kształtowania tożsamości została uznana za zmienną latentną, budowaną przez trzy procesy tożsamościowe w danej sferze: zaangażowanie, poszukiwanie głębokie i rewizję zaangażowania.

Biorąc pod uwagę powyższe możliwości sformułowano kolejną hipotezę:

H₂. Procesy tożsamościowe zachodzące w wielu sferach życia można opisać za pomocą jednego wspólnego modelu, zawierającego czynniki latentne wyższego rzędu, którymi są procesy tożsamościowe.

Postawiono hipotezę, że – mimo iż tożsamość człowieka może kształtować się w różnym stopniu w różnych sferach (tak, jak podkreślał Marcia (1966) oraz zwolennicy podejścia domenowego (Goossens, 2001) – to jednak stanowi ona pewną spójną całość, którą można opisać za pomocą jednego modelu obejmującego trzy wyróżnione przez Crocetti i in. (2008) procesy, zachodzące jednocześnie z różnym nasileniem w różnych obszarach istotnych dla młodego człowieka. Dlatego też oczekiwano, że model pierwszy oraz drugi będą dopasowane do danych lepiej niż model trzeci. Dobre dopasowanie do danych modelu drugiego nie podważa jednak zasadności wyróżnienia ośmiu domen, ponieważ oznacza ono hierarchiczną strukturę procesów tożsamości, w której trzy ogólne wymiary są nadrzędne wobec wymiarów w danych sferach, które mogą się różnić nasileniem.

Osoby badane i procedura

W badaniach wzięło udział 835 osób w okresie stającej się dorosłości (18–27 lat, $M_{\text{wiek}} = 21,81$; $SD = 2,33$; 80% kobiet). W badaniach uczestniczyły osoby o różnym poziomie wykształcenia,

zarówno studenci, jak i osoby pracujące i niepracujące, zamieszkujące różne regiony Polski: 23,5% stanowili mieszkańcy wsi, 15,3% mieszkańcy małych miast (do 50 tys. mieszkańców), 23,9% mieszkańcy średnich miast (50–500 tys. mieszkańców), a 37,3% mieszkańcy dużych miast (powyżej 500 tys. mieszkańców). Blisko 1% badanych posiadało wykształcenie podstawowe lub zawodowe, 15,3% średnie, 64,4% badanej grupy stanowili studenci, a 19,4% osoby z wykształceniem wyższym. Osoby pracujące stanowiły 36% badanej grupy, osoby uczące się i niepracujące 60%, natomiast osoby bezrobotne 4%. Badani wypełnili osiem kwestionariuszy w formie *on-line*, z zachowaniem pełnej anonimowości.

Badani byli rekrutowani przez pierwszą autorkę niniejszego artykułu oraz jej pomocników w różnych kontekstach *on-line*: na forach internetowych, portalach społecznościowych, grupach dyskusyjnych o różnej tematyce. Informacja o badaniu również przekazywana dalej w Internecie z wykorzystaniem metody kuli śniegowej. Badani nie otrzymywali wynagrodzenia za udział w badaniu.

Narzędzia badawcze

W badaniach zastosowano kwestionariusz *Warsaw Management of Identity Commitments Scale*³ (W-MICS; Karaś, Ciecuch, 2015). Narzędzie to stanowi zmodyfikowaną wersję kwestionariusza *Utrecht-Management of Identity Commitments Scale* (U-MICS) skonstruowanego przez Crocetti i in. (2008a, 2008b) do pomiaru nasilenia trzech procesów kształtowania tożsamości: zaangażowania czyli decyzji w obszarze ważnym dla tożsamości, poszukiwania głębokiego czyli zbierania informacji na temat tego obszaru oraz rewizji zaangażowania czyli wysiłków by zmienić niesatysfakcjonujące zaangażowania. Badania wykazały (Crocetti i in., 2015), że U-MICS charakteryzuje się dobrymi właściwościami psychometrycznymi oraz cechuje się równoważnością pomiaru pomiędzy badanymi krajami, jak również między kobietami i mężczy-

znami. Ze względu na to, że kwestionariusz W-MICS jest modyfikacją dotychczas istniejącego narzędzia, zdecydowaliśmy się na zachowanie spójności z nazwą oryginalnego narzędzia (a także jego poprzednika – *Utrecht-Groningen Identity Development Scale*) i nietłumaczenie nazwy kwestionariusza W-MICS na język polski.

Polska modyfikacja polegała na wprowadzeniu do badań obszarów zidentyfikowanych przez Karaś (2015), co miało dwojakie konsekwencje: modyfikację niektórych itemów kwestionariusza (treść itemów pomiędzy różnymi wersjami musiała zostać nieznacznie zróżnicowana ze względu na specyfikę badanych sfer oraz specyfikę języka polskiego) oraz modyfikację skali odpowiedzi. W oryginalnej wersji U-MICS wszystkie pozycje testowe ocenia się na skali od 1 („zdecydowanie nieprawda”) do 5 („zdecydowanie prawda”) i tak jest też w kwestionariuszu W-MICS dla skal poszukiwania głębokiego i rewizji zaangażowania. W kwestionariuszu W-MICS zmieniono jednak format odpowiedzi dla skali zaangażowania, używając dwóch zdań o przeciwnym znaczeniu dla każdej pozycji testowej. Zmiana podyktowana była tym, że w kwestionariuszu U-MICS wszystkie pozycje ze skali zaangażowania odnoszą się do takich pozytywnych implikacji tego wymiaru, jak poczucie bezpieczeństwa czy stabilności, które naszym zdaniem nie muszą być definicyjnym wyznacznikiem zaangażowania. Ponadto, zarówno w koncepcji Marcii (1966), jak i Crocetti i in. (2008a, 2008b), owo poczucie bezpieczeństwa i stabilności nie stanowią definicyjnych atrybutów zaangażowania, które, zgodnie z definicją, oznacza decyzję, wybór, w sferze ważnej dla tożsamości. Konsekwencje takiej decyzji mogą mieć zarówno pozytywny, jak i negatywny charakter. Dlatego każdej pozycji z tej skali przypisaliśmy po dwa bieguny: jeden pozytywny, odnoszący się do poczucia bezpieczeństwa i pewności (np. „Moja rodzina dodaje mi wiary w siebie”), a drugi negatywny, o przeciwnym znaczeniu (np. „Moja rodzina odbiera mi wiarę w siebie”).

³ Kwestionariusz W-MICS może zostać udostępniony na życzenie przez pierwszą autorkę niniejszego artykułu.

Zastosowano zestaw ośmiu wersji kwestionariusza W-MICS do pomiaru trzech wymiarów tożsamości w następujących sferach zidentyfikowanych w badaniu jakościowym: *cechy charakteru, doświadczenia z przeszłości, relacje rodzinne, relacje ze znajomymi i przyjaciółmi, światopogląd, zainteresowania i pasje, cele i plany na przyszłość, praca*. Każda z wersji kwestionariusza W-MICS, składająca się z trzynastu pozycji testowych, może być stosowana jako osobne narzędzie (do pomiaru wymiarów tożsamości w danej domenie) lub też traktowana jako część jednego wspólnego zestawu dla zobrazowania procesów/wymiarów tożsamościowych w różnych sferach życia.

Rzetelność zastosowanego kwestionariusza, oszacowana z wykorzystaniem współczynnika alfa-Cronbacha przedstawiona została w tabeli 1.

Tabela 1. Rzetelność skal kwestionariusza *Warsaw-Management of Identity Commitments Scale (W-MICS)*

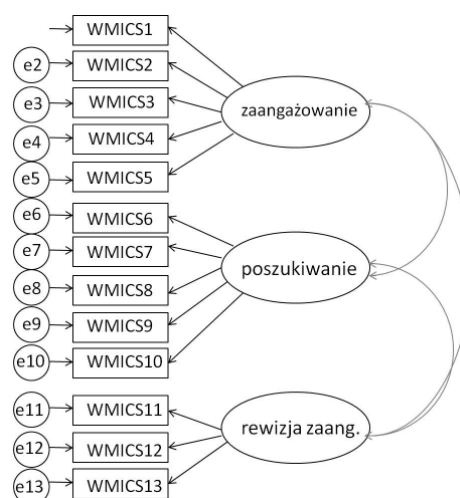
	Poszukiwanie	Zaangażowanie	Rewizja
Charakter	0,79	0,90	0,88
Doświadczenia	0,76	0,94	0,87
Rodzina	0,83	0,96	0,93
Znajomi	0,81	0,94	0,89
Światopogląd	0,86	0,94	0,89
Zainteresowania	0,86	0,94	0,88
Cele	0,83	0,96	0,91
Praca	0,96	0,83	0,91

ANALIZA WYNIKÓW

Trójwymiarowy model kształtowania tożsamości w ośmiu badanych obszarach życia (Hipoteza 1)

W celu weryfikacji hipotezy H_1 , mówiącej o trójwymiarowym modelu opisującym procesy kształtowania tożsamości zaproponowanym przez Crocetti i in. (2008a, 2008b) w każdej z wyróżnionych sfer przeprowadzono konfirmacyjną analizę czynnikową w programie *Mplus*.

Testowano osiem modeli (osobno dla każdego badanego obszaru, a co za tym idzie osobno dla każdej wersji kwestionariusza W-MICS), składających się z trzech zmiennych latentnych wzajemnie ze sobą skorelowanych: zaangażowania, poszukiwania głębokiego oraz rewizji zaangażowania. Zmienne obserwowalne stanowiły wyniki poszczególnych pozycji kwestionariusza W-MICS. Schemat omówionego modelu przedstawiony jest na rysunku 1.

Rysunek 1. Trójwymiarowa struktura tożsamości – model pomiarowy

We wszystkich modelach, zgodnie z wynikami dotychczasowych badań z wykorzystaniem U-MICS (por. Crocetti, Meeus, 2014), dopuszczono skorelowanie ze sobą dwóch par błędów pomiaru pochodzących od itemów zbliżonych treściowo, wchodzących w obręb jednej skali. Współczynniki dopasowania modeli przedstawione są w tabeli 2.

Dla wszystkich modeli wskaźnik CFI (*Comparative Fit Index*) > 0,90, natomiast dla niemal wszystkich modeli współczynnik RMSEA (*Root Mean Square Error of Approximation*) < 0,08, co, na podstawie powszechnie stosowanych wskaźników dopasowania modeli w konfirmacyjnej analizie czynnikowej (Hu, Bentler, 1999; Marsh, Hau, Wen, 2004), oznacza dobre dopasowanie modeli do danych, a tym samym pozwala przyjąć

Tabela 2. Wskaźniki dopasowania trójczynnika modelu tożsamości w ośmiu obszarach życia ($df = 60$)

	χ^2	CFI	RMSEA	SRMR
Charakter	207,400	0,975	0,054	0,036
Doświadczenia	371,419	0,957	0,079	0,059
Rodzina	297,825	0,976	0,069	0,042
Znajomi	306,342	0,968	0,070	0,043
Światopogląd	278,796	0,974	0,066	0,035
Zainteresowania	271,854	0,974	0,065	0,034
Cele i plany	456,241	0,958	0,089	0,096
Praca	207,400	0,975	0,054	0,036

Adnotacja. χ^2 – chi kwadrat; df – liczba stopni swobody; CFI – *Comparative Fit Index*; RMSEA – *Root Mean Square Error of Approximation*; SRMR – *Standardized Root Mean Square Residual*.

hipotezę H_1 . Podwyższoną wartość RMSEA odnotowano jedynie dla obszaru cele i plany na przyszłość.

W tabeli 3 przedstawione są współczynniki korelacji pomiędzy zmiennymi latentnymi we wszystkich ośmiu testowanych modelach. Dla niemal wszystkich badanych sfer, poszukiwanie głębokie i zaangażowanie pozostają w dodatniej korelacji, natomiast rewizja zaangażowania ujemnie koreluje z pozostałymi dwoma wymiarami. Zależności te są spójne z wynikami dotychczasowych badań (por. Karaś i in., 2015).

Tabela 3. Współczynniki korelacji między zmiennymi latentnymi zaprezentowanymi na rysunku 1

	Poszukiwanie / Zaangażowanie	Zaangażowanie / Rewizja	Poszukiwanie / Rewizja
Charakter	0,13**	-0,68***	-0,09*
Doświadczenia	-0,07	-0,65***	0,13**
Rodzina	0,55***	-0,71***	-0,44***
Znajomi	0,47***	-0,54***	0,26***
Światopogląd	0,38***	-0,56***	-0,21***
Zainteresowania	0,47***	-0,43***	-0,38***
Cele	0,38***	-0,57***	-0,24***
Praca	0,54***	-0,59***	-0,45***

*** $p < 0,001$. ** $p < 0,01$. * $p < 0,05$.

Wiele modeli czy jeden model tożsamości? (Hipoteza 2)

Pierwszy etap analiz mających na celu weryfikację hipotezy H_2 stanowiła analiza wzajemnych korelacji pomiędzy procesami tożsamości w różnych sferach, z wykorzystaniem współczynnika r Pearsona. Skorelowano ze sobą wyniki dla każdej ze skal, jednak w obrębie różnych obszarów życia. Jak widać w tabeli 4, wzajemne korelacje pomiędzy tymi samymi skalami, jednak w różnych obszarach życia, choć istotne, osiągają często jedynie umiarkowane lub niskie wartości, co potwierdza zasadność analizowania różnych sfer.

W celu weryfikacji dopasowania modelu obejmującego wszystkie wymiary tożsamości w ośmiu sferach, zastosowano confirmacyjną analizę czynnikową w programie *Mplus*. Porównano ze sobą trzy modele. Model 1 (rys. 2) składał się z 24 skorelowanych czynników latentnych pierwszego rzędu – wszystkich wymiarów tożsamości we wszystkich badanych sferach, budowanych przez itemy wszystkich wersji kwestionariusza W-MICS. Model 2 (rys. 3), zakładał dodatkowo istnienie trzech metaczynników wyższego rzędu: zaangażowania, poszukiwania i rewizji zaangażowania, wzajemnie ze sobą skorelowanych, z których każdy budowany był przez osiem czynników niższego rzędu – odpowiednich wymiarów tożsamości w każdej ze sfer. Przykładowo czynnik latentny zaangażowanie budowany był przez

Tabela 4. Współczynniki korelacji między wskaźnikami zaangażowania/poszukiwania głębokiego/rewizji zaangażowania w różnych obszarach życia

	Doświadczenia	Rodzina	Znajomi	Światopogląd	Zainteresowania	Cele	Praca
Charakter	0,67**/0,49**/0,51**	0,46**/0,25**/0,67**	0,46**/0,39**/0,31**	0,66**/0,51**/0,46**	0,51**/0,32**/0,31**	0,57**/0,42**/0,39**	0,45**/0,21**/0,19**
Doświadczenia		0,53**/0,32**/0,36**	0,45**/0,40**/0,31**	0,60**/0,42**/0,37**	0,46**/0,30**/0,26**	0,51**/0,43**/0,31**	0,47**/0,16**/0,26**
Rodzina			0,38**/0,41**/0,23**	0,42**/0,25**/0,22**	0,37**/0,26**/0,13**	0,40**/0,38**/0,19**	0,34**/0,32**/0,13**
Znajomi				0,56**/0,41**/0,29**	0,53**/0,37**/0,24**	0,47**/0,41**/0,23**	0,32**/0,20**/0,08**
Światopogląd					0,57**/0,42**/0,34**	0,62**/0,47**/0,43**	0,45**/0,22**/0,22**
Zainteresowania						0,65**/0,48**/0,47**	0,44**/0,37**/0,19**
Cele							0,50**/0,34**/0,30**

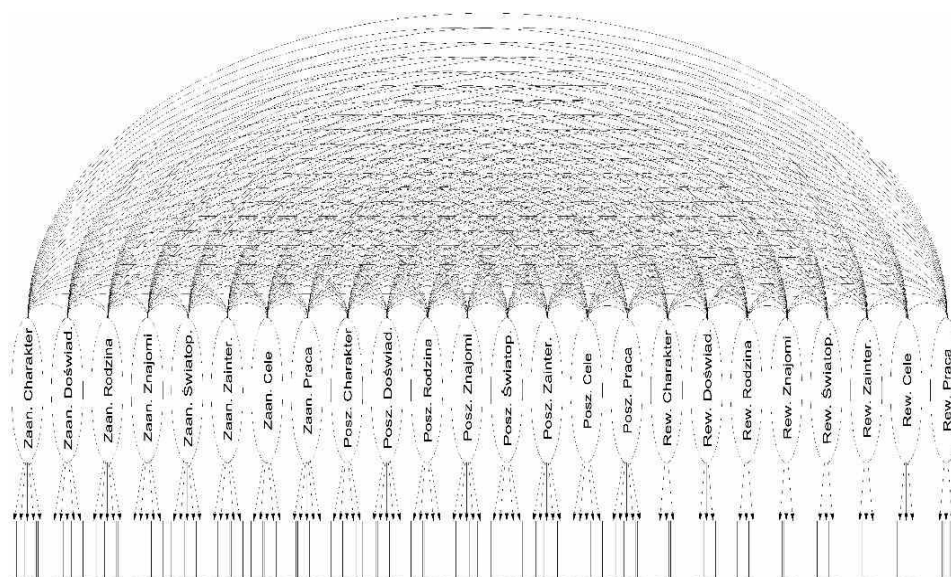
*** $p < 0,001$. ** $p < 0,01$. * $p < 0,05$.

osiem latentnych czynników zaangażowania w ośmiu sferach życia. Z kolei w Modelu 3 (rys. 4), czynnikami wyższego rzędu nie były meta-wymiary, a sfery tożsamości budowane przez procesy tożsamości w danej sferze. Przykładowo czynnik latentny wyższego rzędu cechy charakteru budowany był przez trzy czynniki niższego rzędu: poszukiwanie, zaangażowanie oraz rewizję zaangażowania w sferze cechy charakteru (rys. 4).

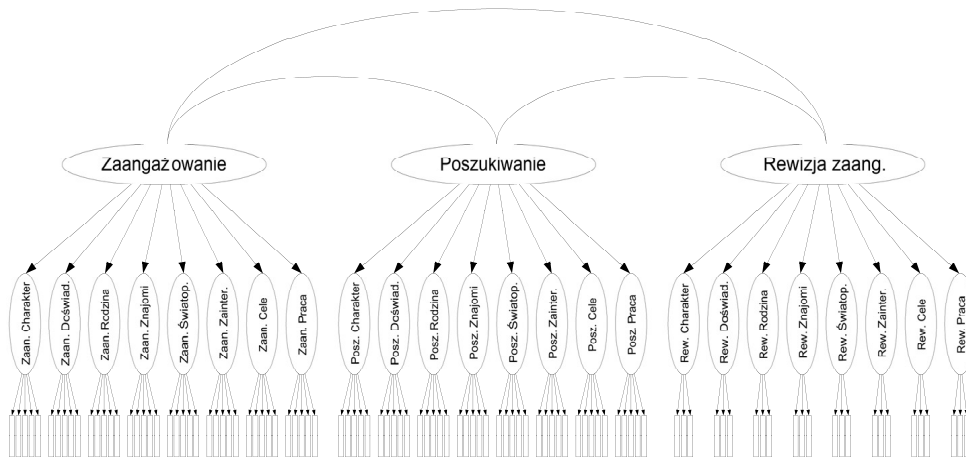
W tabeli 5 przedstawione są wskaźniki dopasowania porównywanych modeli. Dla modeli

obejmujących procesy tożsamościowe jako zmienne latentne (Model 1 oraz Model 2) odnotowano porównywalne wskaźniki dopasowania. Dla Modelu 3, w którym czynniki latentne stanowiły nie procesy, a sfery tożsamości, wskaźnik dopasowania CFI przyjmuje wartość poniżej akceptowalnego progu.

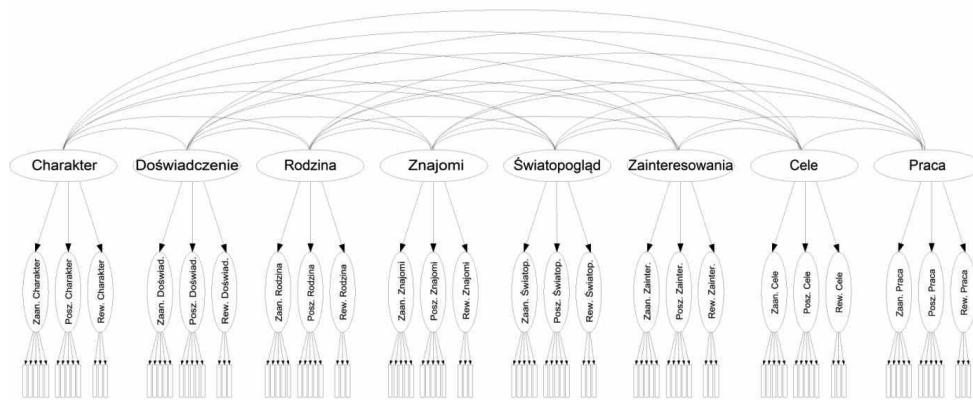
Jak wskazują wyniki analiz, bardziej zasadne jest przyjęcie jako czynników latentnych trzech wymiarów tożsamości, aniżeli ośmiu sfer. Wyniki pokazują również, że Model 1 i 2 charakteryzują się podobnymi wskaźnikami dopasowania.

Rysunek 2. Struktura tożsamości obejmująca osiem obszarów życia – Model 1

Rysunek 3. Struktura tożsamości zakładająca istnienie czynników wyższego rzędu – wymiarów tożsamości – Model 2

Rysunek 4. Struktura tożsamości zakładająca istnienie czynników wyższego rzędu – sfer tożsamości – Model 3

Tabela 5. Wskaźniki dopasowania porównywanych modeli

	χ^2	df	CFI	RMSEA [90% P.U.]
Model 1	12068.144	4956	0,900	0,041 [0,041-0,042]
Model 2	13269.856	5185	0,887	0,043 [0,042-0,044]
Model 3	17551.982	5200	0,827	0,053 [0,052-0,054]

Adnotacja. χ^2 – chi kwadrat; df – liczba stopni swobody; CFI – *Comparative Fit Index*; RMSEA[90% P.U.] – *Root Mean Square Error of Approximation* [90% przedział ufności].

DYSKUSJA

Podjęcie zagadnień prezentowanych w niniejszym artykule miało na celu weryfikację modelu procesów tożsamościowych zachodzących w okresie stającej się dorosłości, kiedy to młodzi ludzie podejmują wiele ważnych życiowych decy-

zji w zakresie różnych obszarów życia (por. Arnett, 2008; Tesch, Whitbourne, 1982). Prezentowane badania wychodzą jednak poza najczęściej dotychczas badane sfery – światopoglądową i zawodową (Marcia, 1966) – za cel stawiając zbadanie tożsamości w sferach, które są kluczowe dla osób wkraczających w dorosłość w ich subiek-

tywnej ocenie: *cechy charakteru, doświadczenia z przeszłości, relacje rodzinne, znajomi i przyjaciele, światopogląd, zainteresowania i pasje, cele i plany na przyszłość oraz praca*. We współczesnym, dynamicznie się zmieniającym świecie, młodzi ludzie mogą poszukiwać odpowiedzi na pytania kluczowe dla tożsamości w wielu różnych sferach życia, a zaangażowanie się w sferę zawodową bardzo często nie daje trwałej odpowiedzi na pytanie „Kim jestem?”. Badania zatem przeprowadzone były w duchu podejścia domenowego, skoncentrowanego na sferach tożsamości (*domain-specific approach*, Goossens, 2001). Wykorzystano sfery uznane przez młodych dorosłych za ważne dla ich odpowiedzi na pytanie „Kim jestem?” w badaniach jakościowych przeprowadzonych przez Karaś (2015). Do opisu procesów kształtowania tożsamości w zidentyfikowanych sferach wykorzystano trójwymiarowy model Crocetti i in. (2008a, 2008b).

Podjęto z jednej strony próbę weryfikacji modelu Crocetti i in. (2008a, 2008b) w wielu sferach życia, ale też próbę odpowiedzi na pytanie, czy wymiary można wykorzystać do stworzenia spójnego modelu kształtowania tożsamości obejmującego wiele sfer życia, czy powinno się analizować osobne modele tożsamości w poszczególnych sferach.

Mimo tego, że sfery tożsamości, wskazane jako ważne przez osoby w okresie stającej się dorosłości, okazały się inne od tych dotychczas badanych, potwierdzono trójwymiarową strukturę tożsamości obejmującą poszukiwanie głębokie, zaangażowanie i rewizję zaangażowania (Crocetti i in., 2008a) we wszystkich tych sferach. Potwierdza to możliwość wykorzystywania tego modelu do opisu tożsamości młodych dorosłych. Korelacje tych samych procesów tożsamościowych pomiędzy różnymi sferami okazały się dla niektórych sfer jedynie umiarkowane lub niskie, co z kolei potwierdza postulat Goossensa (2001) o wadze analizowania różnych obszarów życia w badaniach nad tożsamością, czyli tak zwane podejście domenowe.

W badaniach postawiono również pytanie o to, czy można mówić o jednym ogólnym modelu wymiarów kształtowania tożsamości obejmującym wiele sfer, czy tylko o pojedynczych, cząstkowych modelach w różnych sferach. Spójny teoretycznie model mógłby przybrać dwie formy: czynnikami wyższego rzędu, porządkującymi poszczególne procesy w poszczególnych sferach mogłyby być wymiary tożsamości lub sfery życia, w których tożsamość się kształtuje. Dlatego też najważniejszym rozstrzygnięciem uzyskanym na skutek analizy zebranych danych, wydaje się odpowiedź na pytanie o to, co stanowi czynniki latentne: domeny czy wymiary tożsamości. Okazało się, że model porządkujący procesy kształtowania tożsamości według sfer nie jest dopasowany do danych, a model porządkujący je według czynników wyższego rzędu reprezentujących procesy jest dopasowany. Oznacza to, z jednej strony, że wyróżnienie i badanie wielu sfer tożsamości jest uzasadnione (ponieważ model bez zmiennych drugiego rzędu był dobrze dopasowany do danych), ale też, że nadrzędne wymiary w spójnym modelu tożsamości w różnych domenach, stanowią nie sfery, a trzy tożsamościowe procesy zaproponowane przez Crocetti i in. (2008a, 2008b). Wymiary te można traktować w kategorii różnic indywidualnych, mogących przejawiać się z różnym nasileniem w różnych obszarach życia.

Uzyskane wyniki podkreślają znaczenie badania wielu sfer tożsamości, potwierdzając zarazem trójwymiarowy model obejmujący zaangażowanie, poszukiwanie głębokie i rewizję zaangażowania do opisu procesów tożsamościowych w różnych obszarach życia. Warto również zauważyć, iż tożsamość u osób w okresie stającej się dorosłości może kształtować się w innych sferach niż w okresie adolescencji, a także, że wzajemne związki pomiędzy trzema procesami mogą mieć różny charakter w różnym wieku. Zaprezentowany w niniejszym artykule model może być podstawą badań weryfikujących takie przypuszczenia.

LITERATURA

- Arnett, J. J. (1994). Are college students adults? Their conceptions of the transition to adulthood. *Journal of Adult Development*, 1, 213–224.
- Arnett, J. J. (1998). Learning to stand alone: The contemporary American transition to adulthood in cultural and historical context. *Human Development*, 41, 295–315.
- Arnett, J. J. (2000). Emerging adulthood: A theory of development from the late teens through the twenties. *American Psychologist*, 55, 469–480.
- Arnett, J. J. (2004). *Emerging adulthood: The winding road from the late teens through the twenties*. New York: Oxford University Press.
- Cramer, P. (2004). Identity change in adulthood: The contribution of defence mechanisms and life experiences. *Journal of Research in Personality*, 38, 280–316.
- Crocetti, E., Fermani, A., Pojaghi, B., Meeus, W. (2011). Identity Formation in Adolescents from Italian, Mixed, and Migrant Families. *Child & Youth Care Forum*, 40(1), 7–23.
- Crocetti, E., Jahromi, P., Meeus, W. (2012). Identity and civic engagement in adolescence. *Journal of Adolescence*, 35, 521–532.
- Crocetti, E., Meeus, W. (2014). Identity statuses: Strengths of a person-centered approach. W: K. C. McLean, M. Syed (red.), *The Oxford handbook of identity development* (s. 97–114). New York: Oxford University Press.
- Crocetti, E., Rubini, M., Luyckx, K., Meeus, W. (2008a). Identity formation in early and middle adolescents from various ethnic groups: From three dimensions to five statuses. *Journal of Adolescence*, 37, 983–996.
- Crocetti, E., Rubini, M., Meeus, W. (2008b). Capturing the dynamics of identity formation in various ethnic groups: Development and validation of three-dimensional model. *Journal of Adolescence*, 31, 207–222.
- Eryigit, S., Kerpelman, J. L. (2011). Cross-Cultural Investigation of the Link Between Identity Processing Styles and the Actual Work of Identity in the Career Domain. *Child & Youth Care Forum*, 40(1), 43–64.
- Erikson E. H. (1950). *Childhood and society*. Norton, New York.
- Erikson E. H. (1968). *Identity: Youth and crisis*. Norton, New York.
- Hu, L., Bentler, P. M. (1999). Cutoff criteria for fit indexes in covariance structure analysis: Conventional criteria versus new alternatives. *Structural Equation Modeling*, 6(1), 1–55.
- Karaś, D. (2015). Identity domains in Emerging Adulthood – results of the qualitative research in Poland. *The Newsletter of European Association for Research on Adolescence (EARA)*, May 2014, 11–14.
- Karaś, D., Ciecuch, J., Negru, O., Crocetti, E. (2015). Relationships Between Identity and Well-Being in Italian, Polish, and Romanian Emerging Adults. *Social Indicators Research*, 121, 727–743.
- Karaś, D., Kłym, M., Ciecuch, J. (2012). Eudajmoni-styczny dobrostan psychiczny a kształtowanie poczucia tożsamości w sferze edukacyjnej i zawodowej. *Psychologia Rozwojowa*, 18(1), 87–101.
- Klimstra, T. A., Crocetti, E., Hale, W. W., Kolman, A. I. M., Fortanier, E., Meeus, W. H. J. (2011). Identity formation in juvenile delinquents and clinically referred youth. *European Review of Applied Psychology*, 61(3), 123–130.
- Klimstra, T. A., Luyckx, K., Germeijs, V., Meeus, W. H. J., Goossens, L. (2012). Personality Traits and Educational Identity Formation in Late Adolescents: Longitudinal Associations and Academic Progress. *Journal of Youth and Adolescence*, 41(3), 346–361.
- Kunnen, E. S., Sappa, V., van Geert, P. L. C., Bonica, L. (2008). The Shapes of Commitment Development in Emerging Adulthood. *Journal of Adult Development*, 15(3–4), 113–131.
- Luyckx, K., Goossens, L., Soenens, B., Beyers, W. (2006). Unpacking commitment and exploration – preliminary validation of an integrative model of late adolescent identity formation. *Journal of Adolescence*, 29, 361–378.
- Marat, E., Rostowski, J. (2001). Poczucie depresji, poziom lęku ujmowanego jako stan i jako cecha w aspekcie kształtowania się statusów tożsamości osobowej u młodzieży. W: B. Kaczmarek, K. Markiewicz, S. Orzechowski, (red.), *Nowe wyzwania w rozwoju człowieka* (s. 171–197). Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej.
- Marcia, J. E. (1966). Development and validation of ego-identity status. *Journal of Personality and Social Psychology*, 3(5), 551–558.
- Marcia, J. E. (1980). Identity in adolescence. W: J. Andelson (red.), *Handbook of adolescent psychology*. New York: Wiley.
- Marsh, H. W., Hau, K.-T., Wen, Z. (2004). In Search of Golden Rules: Comment on Hypothesis-Testing Approaches to Setting Cutoff Values for Fit Indexes

- and Dangers in Overgeneralizing Hu and Bentler's (1999) Findings. *Structural Equation Modeling*, 11(3), 320–341.
- McLean, K., Syed, M., Yoder, A., Greenhoot, A. (2014). The Role of Domain Content in Understanding Identity Development Processes. *Journal of Research on Adolescence*, 24(4), 1–16.
- Meeus, W. (1996). Studies on identity development in adolescence: An overview of research and some new data. *Journal of Youth and Adolescence*, 25, 569–598.
- Orgocka, A., Jovanovic, J. (2006). Identity exploration and commitment of Albanian youth as a function of social opportunity structure. *European Psychologist*, 11(4), 268–276.
- Rydz, S. (1997). Osobowościowe uwarunkowania kształtowania się różnych typów tożsamości u młodzieży licealnej. W: J. Rostowski, T. Rostowska, I. Janicka, (red.), *Psychospołeczne aspekty rozwoju człowieka* (s. 177–185). Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego.
- Schwartz, S. J., Côté, J. E., Arnett, J. J. (2005). Identity and agency in emerging adulthood: Two developmental routes in the individualization process. *Youth & Society*, 37, 201–229.
- Słownik Języka Polskiego PWN* (autor niezdefiniowany). Pobrane ze strony: <http://sjp.pwn.pl/> Data dostępu: 27 lipca 2015.
- Słownik Języka Polskiego SJP* (autor niezdefiniowany). Pobrane ze strony: <http://sjp.pl/> Data dostępu: 27 lipca 2015.
- Stephen, J., Fraser, E., Marcia, J. E. (1992). Moratorium-achievement (MAMA) cycles in lifespan identity development: Value orientations and reasoning system correlates. *Journal of Adolescence*, 15, 283–300.
- Tesch, S. A., Whitbourne, S. K. (1982). Intimacy and Identity Status in Young Adults. *Journal of Personality and Social Psychology*, 43(5), 1041–1051.
- Waterman A.S. (1982), Identity developmental from adolescence to adulthood. An extension of theory and a review of research. *Developmental Psychology*, 18(3), 341–358.
- Whitbourne, S. K. (1986). Openness to Experience, Identity Flexibility, and Life Change in Adults. *Journal of Personality and Social Psychology*, 50(1), 163–168.
- Zagórska, W., Jelińska, M., Surma M., Lipska, A. (2012). *Wydłużająca się droga do dorosłości*. Warszawa: Wydawnictwo Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego.

Dominika Karaś

Institute of Psychology
Cardinal Stefan Wyszyński University in Warsaw

Jan Ciecuch

Institute of Psychology
Cardinal Stefan Wyszyński University in Warsaw

A DOMAIN-FOCUSED APPROACH TO IDENTITY FORMATION.
VERIFICATION OF THE THREE-DIMENSIONAL MODEL
IN VARIOUS LIFE DOMAINS IN EMERGING ADULTS

ABSTRACT

The aims of the presented research were: (1) to verify the three-dimensional model of identity formation proposed by Crocetti, Rubini, and Meeus (2008) in eight life domains in a sample of young adults, (2) to attempt to answer the question of whether and what higher-order factors are formed by each identity dimension in each domain.

The participants were 835 people (with different educational and occupational status) aged 18–27 ($M = 21.81$, 80% females). Using W-MICS (Warsaw Management of Identity Commitment Scale), the three identity processes (in-depth exploration, commitment, and reconsideration of commitment) were examined in eight life domains: character traits, past experiences, family relationships, friends and acquaintances, worldview, hobbies and interests, aims and plans for future, and occupation. It turned out that (1) the three-dimensional identity model was confirmed in all the examined domains; (2) the identity dimensions in the studied domains form up higher-order factors.

Keywords: identity areas, identity domains, in-depth exploration, commitment, reconsideration of commitment, emerging adulthood